

Buurtfiche

Raadsplein Anderlecht

De Roma, de diensten en de buurt

Regionaal Integratiecentrum Foyer
Brussel, 22/7/2013

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

Buurtfiche Raadsplein - Anderlecht

1. Profiel buurt

(zie bijlage 1)

Situering

Het Raadsplein ligt in het hart van het Anderlechtse wijk Kuregem. De wijk bevindt zich op de grens met Brussel-Stad en is ingesloten door het kanaal Charleroi-Brussel en spoorlijn 28 die ten oosten ervan loopt. Kuregem bestaat zelf uit 3 wijken (Brusselse Wijkmonitoring): Kuregem Dauw, Kuregem Bara en Kuregem Veeartsenij. Het Raadsplein ligt in het middenin in de wijk Bara.

Door de gunstige ligging aan het kanaal ontwikkelde het gehucht zich in de 19de eeuw dankzij een bloeiende textielindustrie. Ook was er steeds veel commerciële activiteit langs de Zenne ten gevolge van de aanwezigheid van het Slachthuis. Na WOII komen er heel wat gastarbeiders in Kuregem wonen.

Door de teloorgang van de industrie verkeert de wijk vandaag in grote sociale en economische moeilijkheden. Kuregem kampt o.a. met een gebrek aan goede huisvesting, werkloosheid, onveiligheid enz. Sinds 1997 wordt getracht om met wijkcontracten de buurt te herwaarderen.

Omwille van de aanwezigheid van het Zuidstation is Kuregem een transitwijk, met een grote instroom van nieuwe migranten tot gevolg die er zich blijvend vestigen of slechts tijdelijk in afwachting van een verbeterde sociaal-economische situatie. Na de val van de Berlijnse muur en nog meer door de toetreding van Oost-Europese landen tot de EU ontstond er een belangrijke instroom van vooral Bulgaren en Roemenen. Volgens de Wijkmonitor (2010) zijn meer dan 5,5% van de bewoners van Kuregem afkomstig uit de nieuwe toegetreden lidstaten van de EU (wijken in donkerblauw).

Nationaliteit (fig.1- 3)

In Kuregem is 6% van de totale bevolking afkomstig uit MOE-landen (Midden- en Oost-Europa), in Anderlecht 7%, in het BHG 7% (Bron: Adsei 2008). Als we enkel kijken naar het aantal inwoners (Brusselse Wijkmonitoring 2010) uit de nieuwe Oost-Europese EU-lidstaten (sinds 2004 en 2007), vinden we in Kuregem een aandeel van 9,1% (gewestelijk gemiddelde 4,4%).

Binnen de MOE-landers maken de Roemenen de grootste groep uit (25%). In Anderlecht is dat 38% en in het BHG 26% (Adsei 2008). De 2de grootste MOE-groep zijn de Turken met 24% (Anderlecht 9%, BHG 13%). Dan volgen de Polen met 22% (Anderlecht 35%, BHG 31%), Esten (9%), Russen (9%) en Bulgaren met 5% (Anderlecht 6%, BHG 9%).

Het valt op dat Roemenen, Turken, Polen en Bulgaren uitsluitend aan de zuidkant van de Bergensesteenweg wonen, in Kuregem Bara en Veeartsenij wonen, niet in Dauw.

Leeftijd (fig. 4-7)

Het bevolkingshistogram van Anderlecht toont ons dat de grootste leeftijdscategorie die van de 0-4 jarigen is (8,6% vd totale bevolking), gevolgd door de groep 30-34 jarigen (8,2%), zowel voor mannen als vrouwen (Adsei 2011).

Wat de mannelijke inwijkelingen in Anderlecht betreft die afkomstig zijn uit MOE-landen waarvan de meeste Roma komen (Roemenië, Bulgarije, ex-Joegoslavië, Slovakije, Tsjechië), is de grootste groep tussen 30 en 34 jaar oud (313 mannen, 16%), gevolgd door de 25-29 jarigen (264 mannen, 14%). Bij deze vrouwelijke MOE-landers is dit de leeftijdsgroep 25-29 jaar (210 vrouwen, 14%), gevolgd door de 30-34 jarigen (203 vrouwen, 13%) (Adsei 2011).

Een verklaring voor het belangrijkere aandeel van 25-35 jarigen bij de MOE-landers kan gevonden worden in het feit dat vooral het actieve deel van deze bevolkingsgroepen zich in de gemeente vestigt op zoek naar werk.

Van de Bulgaarse mannen in Anderlecht is de grootste groep tussen 35 en 39 jaar oud (31 mannen, 15%), gevolgd door de 30-34 jarigen en de 40-44 jarigen (telkens 26 mannen, 32%). Bij de Bulgaarse vrouwen is dit de leeftijdsgroep van 35-39 jaar (35 vrouwen, 15%), gevolgd door de groep 30-34 jarigen (32 vrouwen, 14%).

Voor de Roemeense mannen in Anderlecht is de grootste groep tussen 30 en 34 jaar oud is (269 mannen, 17%), gevolgd door de 25-29 jarigen (230 mannen, 14%). Bij de Roemeense vrouwen is dit de leeftijdsgroep 25-29 jaar (172 vrouwen, 15%), gevolgd door de groep 20-24 jarigen (161 vrouwen, 14%).

Werkloosheidsgraad (fig. 8)

De gemiddelde werkloosheidsgraad in Kuregem is 37,1% (Wijkmonitoring 2009). Deze ligt veel hoger dan in gans Anderlecht (25,3%) en van het BHG (22,1%). In de wijk Bara ligt dit cijfer lichtelijk lager dan in de twee andere Kuregemse wijken. In Kuregem is de helft van de jongeren werkloos (50,1%).

2. Profiel Roma

Bevraging Roma Raadsplein

De Roma-stewards bevroegen 14 Roma uit de buurt (divers qua nationaliteit, leeftijd, geslacht) over hun socio-economische situatie en hun relatie tot de buurt waarin ze wonen. Dezelfde vragen kwamen op 27 februari 2013 aan bod in een focusgroep met 3 Roemeense en 3 Bulgaarse Roma-vertegenwoordigers uit de buurt rond het Raadsplein. Hierbij werd de nadruk gelegd op de situatie van de hele Roma-gemeenschap in de buurt. De resultaten van deze bevragingen komen hieronder uitgebreid aan bod.

2.1 Afkomst van Roma

Rond het Raadsplein zijn de Roemeense Roma in de meerderheid ($\pm 60\%$) ten opzichte van de Bulgaarse ($\pm 40\%$). In de zomer zijn er ook Hongaarse Roma (ambulante seizoensverkopers). Ook zijn er enkele ex-Joegoslavische families woonachtig. De Roemeense Roma zijn in de eerste plaats afkomstig uit Timișoara, Arad en Gîrla Mare. De aanwezige Bulgaarse Roma komen vooral uit Ruse, Razgrad, Omurtag, Targovishte en Shumen.

2.2 Instroom

De grootste instroom van Roemeense Roma vond plaats tussen 2001 en 2002. De meeste Roemeense Roma zijn langer dan 5 jaar in Anderlecht (van vóór 2008). Rond 2008-2009 zijn veel Roemeense Roma weggetrokken naar andere Belgische steden. Een groot aandeel onder hen vestigde zich in Charleroi of Luik omwille van lagere huurprijzen. Ongeveer een 20% van de huidige Roemeense Roma zijn in de loop van de laatste 2 jaren in Anderlecht komen wonen. Ze kwamen vooral uit andere Brusselse gemeenten (bv. Roma van Gîrla Mare uit Sint-Jans-Molenbeek).

20% van de Bulgaarse Roma zijn naar Anderlecht gekomen rond 1992-1993. 40% is in Anderlecht komen wonen tussen 1993 en 2007 (meestal illegaal). De overige 40% van de Bulgaarse Roma zijn gekomen vanaf 2007. De grootste instroom van Bulgaarse Roma vond plaats tussen 2010 en 2013. Nog steeds komt er elke week een minibusje aan uit Razgrad met vaak nieuwe mensen (6 à 8 personen) voor een tijdelijk of permanent verblijf. Er zijn er ook die terugkeren naar Bulgarije.

Waarom Anderlecht?

Anderlecht blijkt bij Roemeense Roma een beter imago/meer aanzien te hebben dan Schaarbeek en Sint-Jans-Molenbeek. De mooie buurt en betere woonkwaliteit zijn voor de aanwezige Roma redenen om er te komen wonen. Uit de resultaten van de bevraging van Roma blijkt dat, hoewel de huurprijzen van woningen in Anderlecht doorgaans hoger liggen in dan in Schaarbeek en in Molenbeek, en hoewel het OCMW van Anderlecht volgens hen strenger zou zijn dan het OCMW in de overige twee gemeenten, Roma liever in Anderlecht wonen. Andere pluspunten voor Roma zijn de nabijheid van een gevarieerd aanbod aan winkels, de slachthuizen, het Zuidstation en de twee Roma-Pinksterkerken.

Voor de Bulgaren zijn de aanwezigheid van een grote Turkse gemeenschap en daardoor de mogelijkheden om werk te vinden de belangrijkste redenen om zich in Anderlecht te vestigen. Het is een kalme buurt en ze volgen vooral de families die zich er eerder vestigden.

2.3 Ambities / plannen / perspectieven

De 3 belangrijkste ambities van Roemeense Roma zijn: komen tot een duurzaam verblijf in België (huis, auto kopen, enz.), de scholing van de kinderen en geld verdienen. Bulgaren willen in de eerste plaats werk (officieel of zwart werk) en hun levensstandaard verbeteren.

2.4 Bronnen van inkomsten

Roemeense Roma-mannen werken (in volgorde van belangrijkheid) in: de bouw, als verzamelaar van oud ijzer en in de autohandel. Steeds meer Roemeense Roma-mannen werken in loondienst (bv. in de fruitpluk/landbouw, voor de gemeente als straatveger of gemeenschapswacht, ...). Er zijn ook Roemeense Roma-mannen die bedelen maar hun aantal neemt af. Roemeense Roma-vrouwen helpen vooral hun mannen bij hun werk en sommigen bedelen.

Bulgaarse mannen vinden we terug (in volgorde van belang) in de ijzerhandel, in de bouw, als chauffeurs/koeriers, in de horeca (Turkse en Bulgaarse cafés en snackbars), als winkelier of enkelen als fabrieksarbeider (salade). Bulgaarse Roma-vrouwen werken vooral als schoonmaakster (dienstencheques). Enkelen bedelen naast de moskee of werken in een fabriek. Sommigen gaan ook mee met ijzerhandelaars. Veel Bulgaarse vrouwen blijven thuis.

Arbeidsstatuut

Heel wat Roemeense en Bulgaarse Roma hebben de laatste jaren een zelfstandigenstatuut bekomen (sinds de toetreding van Roemenië en Bulgarije tot de Europese Unie). Volgens de Roemeense respondenten stijgt dit aantal nog, terwijl het zwartwerk afneemt. Op de 2de plaats zijn Roemeense Roma OCMW-trekkers. Ook zijn er enkele contractuelen.

Bij de Bulgaarse Roma zouden er vooral meer zwartwerkers zijn omdat sinds 2012 van vele voormalige zelfstandigen de E-kaart en dus ook OCMW-steun werd ingetrokken. Sommige (steeds meer) Bulgaren werken in loondienst.

2.5 Kerken of organisaties waarbij Roma zijn aangesloten

Veel Roemeense Roma zijn aangesloten bij één van de 2 nabije Roemeense Roma-Pinksterkerken (Onderwijsstraat en Gheudestraat). Bulgaarse Roma daarentegen zijn meestal moslim. Slechts een zeer kleine groep onder hen gaat echter naar de moskee.

3. Ervaringen, contacten, noden en voorstellen van Roma zelf

(zie bijlage 2)

Tewerkstelling en vorming: De zoektocht naar tewerkstelling verloopt meestal via de eigen gemeenschap. Roma geven aan onvoldoende/geen toegang te hebben tot de reguliere arbeidsmarkt. IJzerhandelaars voelen zich geveiseerd door politiecontroles (die worden uitgevoerd in opdracht van de gemeente Anderlecht).

De enige vormingen die sommige van de Roemeense en Bulgaarse Roma uit Anderlecht volgen zijn taalcursussen, en dan in de eerste plaats de door het OCMW verplichte taalcursussen. De voornaamste redenen die Roma ervan weerhouden om een vorming te volgen zijn: het taalprobleem, geen geld (voorkeur om te werken en geld te verdienen op korte termijn boven het volgen van een opleiding), het feit dat ze zich nog niet kunnen inschrijven in Actiris wegens de arbeidsrestricties, en de voorkeur die velen geven aan business te doen in plaats van een maandelijks salaris te trekken.

Onderwijs: Roemeense en Bulgaarse Roma uit Kuregem sturen hun kinderen bijna uitsluitend naar Franstalige scholen. Men is zeer positief over het onderwijs, al zijn er enkele moeilijkheden zoals racistische opmerkingen van Maghrebijnen en het aanvankelijke taalprobleem.

Verblijfsstatuut/-documenten: Roma ervaren veel problemen met hun verblijfsdocumenten. Voor vragen i.v.m. hun verblijf(svergunning) nemen de Roemeense en Bulgaarse Roma uit Anderlecht vooral contact op met Dienst Vreemdelingenzaken, Partena, Foyer, CAW Archipel Welkom. Maar eerst en vooral raadplegen ze sleutelfiguren binnen de gemeenschap die de taal spreken en beschikken over de nodige contacten.

Huisvesting: Wat betreft de zoektocht naar huisvesting doen de Roemeense en Bulgaarse Roma uit Anderlecht vooral beroep op Immoweb (De Bulgaarse Roma maken ook gebruik van een Turks immo-agentschap).

Samenleven: 50% van de Roemeense Roma geeft aan geen contact te hebben met andere gemeenschappen (behalve met Roma uit Bulgarije, Polen en woonwagendwoneers). De Bulgaarse Roma geven aan enkel contact te hebben met Turken, Roemeense Roma, Polen (niet-Roma) en een beetje met Kosovaarse en Macedonische Roma. Wat het samenleven in de buurt betreft ervaren Roma vooral problemen met drugs-/alcoholverslaafden, delinquentie (diefstal in auto's, huizen), vuilnis op straat (mensen steken schuld op Roma), problemen met de politie (ijzerhandelaars), racistische opmerkingen van Maghrebijnse jongeren, te weinig parkeerruimte, taalprobleem.

Vrije tijd: De belangrijkste vrijetijdsbestedingen van Roemeense en Bulgaarse Roma-kinderen zijn: internet, tv, muziek luisteren. De belangrijkste vrijetijdsbestedingen van Roma-volwassenen zijn: rusten, internet, TV, bezoeken van familie en vrienden (Bulg), cafébezoek (Bulg), winkelen, boodschappen doen.

Gezondheid: Bij gezondheidsproblemen gaan de Roemeense Roma naar de huisdokter, het Erasmusziekenhuis of ONE. De Bulgaarse Roma gaan naar het St-Pieters ziekenhuis, de Turkse huisarts, Médecins du Monde of WGC Medikureghem.

4. Relatie tussen diensten en Roma

(zie bijlage 3)

Voor de relatie tussen Roma en diensten enerzijds en tussen Roma en de buurt anderzijds, werden aan de hand van een mondelinge enquête 14 verschillende diensten bevraagd die actief zijn in de buurt van het Raadsplein.

Contact en hulpvragen

Roma hebben dagelijks contact met CAW Brabantia vzw - Sociale Dienst van Kureghem en met de Gemeenschapswachten. Zij doen ook regelmatig beroep op de diensten van WGC Medikureghem vzw en Maison Médicale d'Anderlecht. Sporadisch zijn er contacten met Wijkontwikkeling Kuregem vzw (WOK), TCC Accueil, de Lokale Bemiddelingsdienst, Cosmos en OCMW Jongeren. Met volgende diensten zijn de contacten zo goed als onbestaande: Asbl Les Amis de l'étincelle, Kurasaw Tewerkstelling, Pissenlits asbl, Preventiedienst (Coördinator straathoekwerkers) en Espace 16 Arts.

De diensten die met Roma in aanmerking komen, geven aan dat Roma vooral vragen hebben i.v.m. administratie (OCMW, kinderbijslag, verblijfsstatuut/-documenten, medische kaart ...), zoektocht naar scholen en naar werk, huisvesting enz.

Ervaringen van de diensten

Wat opvalt is dat de diensten die regelmatig contact hebben met Roma meer positieve ervaringen hebben. De diensten die zelden of nooit met hen in contact komen hebben dan weer een meer negatieve kijk.

De respondenten die positieve ervaringen met Roma hebben, omschrijven hen als "*vriendelijk, hebben erg veel vertrouwen (in dienst), hechten minder belang aan bezittingen, zijn erg gastvrij, willen werken, respecteren uur van afspraak*", enz.

De negatieve ervaringen en meningen over Roma gaan o.a. over: "*taalbarrière, ouders hechten geen/weinig belang aan onderwijs kinderen, mannen proberen steeds te onderhandelen, leven op straat (geluidsoverlast, vuil, auto's, kinderen spelen, mannen vergaderen,...) zien het belang niet in van het tijdig binnenbrengen van hun administratie, respecteren de regels niet (komen niet op tijd, leren geen Nederlands/Frans,...), mensen*

geven elkaar (binnen de gemeenschap) verkeerde info, 7/10 komt niet terecht bij diensten waarnaar ze worden doorverwezen”, enz.

Belangrijkste noden van diensten

Diensten geven aan dat zij vooral nood hebben aan vertaling, aan kennis/info over Roma (meer inzicht/begrip krijgen voor hun situatie om zo beter te kunnen inspelen op hun situatie). Zij wensen in contact te komen met Roma en hen beter te leren kennen. Zij geven aan nood te hebben aan kennis over Roma-vertegenwoordigers/sleutelfiguren tot wie zij zich kunnen richten. Enkele diensten geven ook aan nood te hebben aan een infosessie/vorming en collectieve of individuele sensibiliseringsacties/-gesprekken voor hun medewerkers (bv. team straathoekwerkers), namelijk om stereotypen te bevechten door correcte info over Roma, scholarisatie van Roma, enz. Enkele diensten geven aan te willen samenwerken met de Dienst Roma en Woonwagewoners van de Foyer, alsook met andere gespecialiseerde organisaties.

5. Relatie tussen buurt en Roma

(zie bijlage 4)

Ervaringen van de bewoners

De helft van de diensten geeft aan geen zicht te hebben op de relatie tussen buurtbewoners en Roma. De ervaringen die toch genoemd worden, zijn bijna uitsluitend stereotype, negatieve voorbeelden:

“Roma leven geïsoleerd, werken in het zwart, willen geen bemoeizucht. Hun auto’s staan verkeerd geparkeerd + blijven lange tijd voor het stadhuis staan. De helft van de parkingplaatsen rond het gemeentehuis zijn ingenomen door Roma. Ze slapen in camionetten, verduisteren hun autovensters, laten hun motor urenlang draaien, repareren hun auto’s op straat, doen hun behoefte in een fles en gieten deze ’s morgens in de riool. Zij laten hun afval op straat liggen (bv. halen motor uit ijskasten en laten de rest staan op het voetpad), de kleding van Roma-kinderen/-jongeren is vaak te groot en niet proper. Roma kijken niet om als ze over straat lopen, gebruiken water uit de fontein, hun kinderen gaan niet naar school. Ze zorgen voor geluidsoverlast. Ze bedelen, ze wonen dicht op elkaar in achtergestelde wijken. Deze bevolkingsdichtheid/nabijheid creëert spanningen. Mannen praten op straat wat angstige reacties uitlokt bij buurtbewoners. Zij spreken geen Nederlands/Frans.”

Belangrijkste noden van buurt volgens diensten

Het merendeel van de diensten geeft aan dat er in de buurt nood is aan taallessen/alfacursussen, scholarisatie (+ extra ondersteuning door de school voor de kinderen en jongeren, bv. huiswerkbegeleiding) en tewerkstelling voor Roma. Andere noden in de buurt zijn volgens de respondenten: familieplanning, info over Roma, interculturele communicatie, een plaats voor jongeren om elkaar te ontmoeten zonder discriminatie, een jeugdhuis, activiteiten met jonge kinderen, een vergaderplaats, een plaats waar bemiddelingen kunnen plaatsvinden, nood aan informatie over het aanbod van diensten.

Mogelijkheden die diensten aangeven

Wat taallessen betreft verwijzen diensten naar organisaties als Lire et Ecrire (zit vrij snel vol), Cactus taallessen, CVO, Convergences, BXLeer. Wat tewerkstelling betreft geven diensten aan dat er 2 projecten zijn voor werkgelegenheid (organisatie NICO + in dienstencentrum). Wat vrijetijdsactiviteiten betreft geven de diensten aan dat Roma kunnen deelnemen aan de Wijkfeesten, aan uitstappen georganiseerd door Medikureghem en het Huis der Gezinnen, aan culturele activiteiten zoals ‘Picnic au Muzik’ (waar een Roma-muziekgroep heeft opgetreden). Voor kinderen zijn er in de zomer ook activiteiten in Espace 16.

Belangrijkste voorstellen van diensten

Heel wat diensten doen voorstellen i.v.m. taallessen, eventueel met kortere modules rond bepaalde thema’s of praktische problemen (bv. in samenwerking met het Huis der Gezinnen). Om Roma beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt, kan er gewerkt worden aan competentieontwikkeling, vormingen/infosessies over toegang tot de arbeidsmarkt en bemiddeling bij het zoeken naar werk.

Om het sociaal contact met de buurt te bevorderen wordt voorgesteld om Roma meer bij buurtfeesten, festivals en evenementen te betrekken en te laten meehelpen zodat de buurt hen leert kennen (zoals deelname van Roma-band aan het PICNIC-Festival).

Er wordt voorgesteld meer samen te werken tussen verschillende organisaties rond taal, tewerkstelling, opleiding. Wat jonge ouders betreft worden voorstellen gedaan rond opvoedingsondersteuning, consultatie voor ouders, plaatsen creëren waar kinderen kunnen spelen en waar moeders elkaar kunnen ontmoeten.

De gemeenschapswachten stellen voor een bezoek te organiseren voor een groep Roma en verschillende gemeentelijke diensten opdat beide elkaar leren kennen.

Deze buurtfiche kwam tot stand met de steun van:

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE